

Stortingets utenriks- og forsvarskomiteé
(sendt per e-post til [utenriks-
forsvar.postmottak@stortinget.no](mailto:utenriks-forsvar.postmottak@stortinget.no))

Vår referanse: 2023/92
Dato: 28/28/04/2023
Publikasjonsnr. NIM-H-2023-020

Høringsuttalelse - Prop. 92 L (2022-2023) Endringer i etterretningstjenesteloven (domstolskontroll i saker om kildevern og ved speiling av kommunikasjonsstrømmer mv.)

1. Innledning

NIM avga 12. februar 2019 [høringsuttalelse](#) til det opprinnelige forslaget til etterretningstjenestelov. Bestemmelsene om tilrettelagt innhenting ble ikke satt i kraft, og NIM avga den 27. september 2022 ny [høringsuttalelse](#) til forslagene om endringer i disse bestemmelsene, som proposisjonen nå gjelder.

Komiteen ba den 18. april 2023 om innspill innen 21. april 2023, tre dager etter. Det fremgår imidlertid av nettsiden at det fortsatt er mulig å sende innspill til postmottak så lenge saken er til behandling.

På bakgrunn av denne tidsnøden vil NIM innskrenke seg til å kommentere en endring som er kommet til etter forslaget som ble kommentert i september 2022, nemlig endret angivelse av vilkår for rettens beslutning om speiling av kommunikasjon etter forslaget § 7-3. NIM viser ellers til tidligere høringsuttalelser.

2. Vilkår for speiling av informasjon, forslaget § 7-3

I det forslaget som departementet sendte på høring høsten 2022 var det i § 7-3 tredje ledd angitt en rekke kriterier som retten skulle vurdere, som vilkår for å tillate speiling. Retten skulle blant annet vurdere om «...speiling er forholdsmessig sett i lys av hvorvidt det kan antas at det foreligger en alvorlig trussel mot nasjonal sikkerhet som er reell og aktuell eller forutsebar og som ikke kan avdekkes i tilstrekkelig grad ved mindre inngripende tiltak». Retten skulle etter utkastet også vurdere om speiling er «nødvendig etter § 5-3 første ledd og forholdsmessig etter § 5-4». Rettens tillatelse skulle ikke gis for lengre tid enn nødvendig.

I proposisjonen er dette nå endret og redusert til at slik tillatelse kan gis av retten «...når det er nødvendig for å etablere et grunnlag for etterretningsformål». Etter NIMs syn kan denne formuleringen forstås slik at vilkårene for speiling er mindre stenge enn det som følger av den rettspraksis som departementet selv beskriver i proposisjonens avsnitt 5.5. Formuleringen gir også liten veiledning til domstoler som skal foreta vurderingene.

Som departementet viser til, har EMD i to storkammeravgjørelser omtalt behovet for tilstrekkelige rettssikkerhetsgarantier på alle stadier av prosessen (“end-to-end safeguards”). EMDs vurdering er basert på EMK artikkel 8 og 10, som blant annet krever at inngrep må være forholdsmessige for å være lovlige. Vi viser til tidligere høringsuttalelser om dette. Det er mulig at det tidligere forslaget til vilkår for å gi tillatelse var noe rigid utformet. Det bygget på EU-domstolens formuleringer i saken *La Quadrature du Net*. Det er ikke gitt at det er de samme momentene som vil inngå i vurdering av nødvendighet og forholdsmessighet i alle saker om bulkinnsamling. Det kan også komme nye rettsavgjørelser som nyanserer vurderingstemaene, både fra EMD og EU-domstolen.

NIM er ikke uenig i proposisjonens påpekning av at graden av inngrep kan anses sterkere på senere stadier, for eksempel når informasjonen brukes på måter som har betydning for enkeltpersoner. Da kreves også en sterkere begrunnelse for inngrepet. På senere stadier kan det også foreligge mer konkret materiale, som en domstol kan bruke til mer detaljerte avveininger. Et innsamlingsregime må vurderes som et hele.

Dette innebærer imidlertid ikke at vurdering av forholdsmessighet og rettssikkerhetsgarantier generelt er uten relevans på det tidlige stadiet hvor speiling besluttes. I tillegg er det slik at retten etter utkastets § 8-1 skal treffe beslutninger for senere stadier i prosessen, slik som søk i lagrede metadata, og målrettet innhenting. Bortsett fra behandling av opplysninger som er betrodd noen i journalistisk virke, innfører ikke lovutkastet strengere kriterier for slike senere stadier. Det enkle nødvendighetskriteriet blir etter det vi kan se også styrende for beslutninger i senere stadier.

Det er mulig at departementet med dette nødvendighetskriteriet har ment å angi en bredere helhetsvurdering. Noen bemerkninger i proposisjonen avsnitt 5.5.5.4 kan indikere det. Angivelse av «nødvendighet» i lovtekster kan også av og til ha en slik funksjon, for eksempel innebærer uttrykket «nødvendig i et demokratisk samfunn» i flere av EMKs artikler en bred proporsjonalitetsvurdering.

Den foreslåtte ordlyden er imidlertid langt mer endimensjonal; det avgjørende er om speiling er nødvendig for å etablere et grunnlag for etterretningsformål, bestemmelsen angir kun ett tema for vurdering. Kriteriet synes lite egnet som henvisning til kompliserte og sammensatte vurderinger, som inngår i den omtalte rettspraksis. Utkastet inneholder heller ikke henvisning til grunnvilkårene i § 5-3 og § 5-4, som det tidligere utkastet.

Dersom det foreligger omstendigheter som har betydning for vurderinger etter EMK artikkel 8 og 10, og rettspraksis om disse, må disse omstendighetene selvsagt vektlegges. De rettssetningene som er utkrystallisert gjennom praksis ved EMD har uansett forrang, jf. menneskerettsloven § 3.

3. Forslag

Etter NIMs syn bør det vurderes om dette bør klargjøres ved at det i § 7-3 angis at speiling kan besluttes «...hvis det er nødvendig og forholdsmessig å etablere et informasjonsgrunnlag».

Av hensyn til de som skal behandle slike saker for domstolene ville det trolig også være klargjørende om komiteen uttaler at de oppstilte vilkårene er ment som en henvisning til relevant rettspraksis, også slik denne måtte utvikle seg over tid.

Vennlig hilsen

for Norges institusjon for menneskerettigheter

Adele Matheson Mestad
Direktør

Vidar Strømme
Fagdirektør

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har dermed ingen signatur.